

Motion till riksdagen
2013/14:N394

av Tina Ehn m.fl. (MP)

Lokalisering av myndigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta med de kriterier som Ekonomistyrningsverket redovisar i sin rapport Statens lokalförsörjning (ESV 2013:36) för att utveckla regelverk att följa vid lokaliseringen av statliga myndigheter.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lokalisera myndigheter på andra orter än Stockholm, enligt tidigare fastställda principer.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 1 hänvisat till FiU.

Bakgrund

Sverige är ett land med en stark urbanisering. Trenden är att flytta från landsbygd till stad. De stora städerna växer och många små samhällen, orter och kommuner minskar i befolkning. Det finns även motsatta trender, som pågår parallellt, där orter och kommuner ökar sin befolkning.

Dock upplever många små kommuner och orter att de ”tappar” kommuninvånare, ofta unga människor, vilket är en påfrestande utveckling. Den demografiska åldersstrukturen blir skev. Frågan som behöver ställas är vad som kan vända utvecklingen, och inom vilket politiskt område är det möjligt att medverka till en jämnare befolkningsutveckling i hela landet. Människor söker sig i allt högre utsträckning till storstadsregioner. Detta gäller oavsett ursprung och är inget som Miljöpartiet vill förbjuda eller försvåra. Vi vill däremot öka de mindre städernas och landsbygdens attraktionskraft.

Sällan är det en enda politisk fråga som avgör stora strukturförändringar. När det gäller vart människor flyttar, beror det självklart på flera orsaker. Det kan vara orsaker som möjligheten att studera och utveckla sina intressen. Det kan avgöras av vilken service som finns på platsen eller av försörjningsmöjligheter och barnomsorg, vilka normer som styr oss, trender som pågår samt det ekonomiska systemets kraft.

En effekt av den pågående utvecklingen, är att bostadsefterfrågan i attraktiva områden ökar. Och att bostäder står tomma stora delar av året på andra håll i landet. Det leder också till att det är svårt att finna boendemiljöer i den stora stadens centrum. Stockholm är nog den stad som, av våra svenska städer, finner det allt svårare att bygga bostäder centralt. Konkurrensen om platsmarken ökar.

Samtidigt lokaliserar myndigheter sig i de attraktiva områdena i stadens centrum. Attraktiviteten i sig leder till att hyreskostnaderna blir höga. Storleken på hyreslokalerna påverkar dessutom priset.

Kostnader går att påverka, genom var myndigheter är lokaliserade. Det finns dessutom möjlighet att utnyttja fastigheter som frigörs för andra angelägna ändamål.

En annan aspekt på att ”alla vill vara i centrum”-trenden, leder till att många arbetstillfällen som tidigare har funnits på någon annan ort, inte längre finns kvar. Det blir i sig ett dubbelt problem. Människor som inte bor i centrum, får allt längre till myndigheter. Arbetsplatser med krav på akademiska utbildningar blir färre ute i landet.

Lokalisering i Stockholm samt kostnader för lokalisering

I Ekonomistyrningsverkets utredning Statens lokalförsörjning (ESV 2013:36) påvisas att två tredjedelar av den lokalyta myndigheterna disponerar i Stockholms kommun ligger i Stockholms centrala delar. Ekonomistyrningsverket

Fel! Okänt namn på

kan i samma utredning konstatera att en viss förskjutning dock skett, att myndigheter har flyttat från centrum innanför tullarna till centrum utanför tullarna, alltså en liten flytt från innersta centrum. Men många myndigheter har svårt att tänka sig en förflyttning från centrum till någon annan del av staden.

Det finns självklart fördelar för en myndighet att ha nära till vissa viktiga funktioner såsom ett resecentrum. Och skälen till myndigheternas placering är framför allt tre: närheten till Stockholms centralstation, närheten till andra statliga myndigheter och möjligheten att behålla och rekrytera personal.

Trots det finns det all anledning att ifrågasätta och föreslå förändringar för myndigheters placeringar. Det visar sig vid beräkningar att om myndigheterna skulle flytta ut från området innanför tullarna i Stockholm till ett mindre centralt område skulle detta kunna medföra betydande besparingar för staten. Besparingarna blir större om areastandarden samtidigt minskas.

Om de flesta myndigheter i centrala Stockholm flyttar ut utanför tullarna skulle besparingarna kunna bli 200 miljoner kronor om året. Beräkningen bygger på att lokalarean är oförändrad. Om myndigheterna dessutom minskar sin lokalarea med tio procent i samband med flytten skulle besparingarna kunna uppgå till 300 miljoner kronor om året.

ESV redovisar olika metoder i sin utredning för att begränsa myndigheternas lokalisering till centrala Stockholm. Förutom att föreslå olika åtgärder, redovisas myndigheter som bör undantas från att omfattas av tankar om ändrad lokalisering.

I utredningen görs bedömningen att man når bäst effekter om en kombination av regelstyrning och ekonomisk styrning tillämpas för att begränsa myndigheternas lokalisering till centrala Stockholm.

Lokaliseringen i hela landet

Sedan maktskiftet i Sverige 2006 har 55 nya statliga myndigheter kommit till. Mer än hälften av dem har hamnat i huvudstaden enligt en granskning av tidningen Riksdag & Departement.

Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att varje beslut om lokalisering av statlig verksamhet bör föregås av noggranna överväganden om möjligheten att i första hand välja länscentrum eller vissa andra orter i eller i anslutning till nationella regionalpolitiska stödområden. Alternativ lokalisering kan vara regioner där statlig verksamhet läggs ner eller som i övrigt är mindre väl försörjda med sådan verksamhet, skriver vidare tidningen Riksdag & Departement. Samtidigt finns det principer som antagits och som det råder politisk enighet om. I arbetsmarknadsutskottets betänkande från 1996 står det "En annan lokaliseringsort än Stockholm bör regelmässigt övervägas", principer som näringsutskottet sedan dess ställt sig bakom.

Trots detta kan man se när man granskar var de 55 nya myndigheterna placerats, då växer det fram en delvis annan bild. När det gäller 32 av dem har huvudkontoret hamnat i Stockholm. 22 har placerats i övriga landet. Och 11 av dessa 22 är regionala förvaltningsrätter, som kom till i samband med sam-

Fel! Okänt namn på

manslagningen av många fler länsrätter år 2010. Om man bortser från förvaltningsrätterna blir statistiken ännu tydligare – hela tre av fyra nya myndigheter som skapats efter 2006 har förlagts till Stockholm. Sammantaget visar det på att de principer som antagits och som är accepterade, inte följs.

Stockholm den 2 oktober 2013

Tina Ehn (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Jan Lindholm (MP)

Kew Nordqvist (MP)

Bodil Ceballos (MP)